

og paa den anden Side at spare Kommunerne for de store Udgifter, de nu udrede til Realskoleundervisningen.

Jeg har sagt, at Forordningen af 29de Juli 1814 har givet et godt Grundlag, men den har tillige givet et høit Maal at stræbe efter, hvilket endnu paa ingen Maade er bleven naaet. Jeg skal i saa Henseende gjøre opmærksom paa, at de Realskoler, eller som de kaldes Borger-skoler, som det var bestemt i Forordningen af 1814 skulde oprettes i Kjøbstæderne saavel som Gaandgjernings-skolerne, ingenlunde ere komne tilfode i alle Kjøbstæder, og ei heller er det naaet, at Kjøbstads-kommunerne, som forbedrede deres Skolevæsen, have erholdt den dem ved Forordningen af 1814 tilfagte Understøttelse af Staten til deres Skolevæsen. Der er jo i det Hele ikke fra Lovgivningens Side gjort meget siden 1814 for at forbedre og udvide Undervisningen for Almuens Børn; det, her er sket, er sket frivilligt. De to Love, som ere udfomne siden 1814 vedkommende Skolevæsenet, navnlig Loven af 2den Mai 1855 og Loven af 8de Marts 1856, forekomme mig ikke egenlig paa nogen Maade at have bidraget til at gjøre Undervisningen sylvigere og bedre. Loven af 2den Mai 1855 gaar jo nærmest ud paa at give Ret til at forlade Skolen, en Ret for Forældrene til selv at sørge for deres Børns Undervisning, en Ret, som jeg tror paa mange Steder i meget høi Grad er kommen i Strid: baade med Skolens Lær og med Børnernes Lær. Der findes vel som Betingelse for Retten for Forældrene til selv at sørge for deres Børns Undervisning, at de skulle lade Børnene overhøre ved de halvaarlige Examiner, og naar de da ikke kunne præstere, hvad der er almindeligt af Børnene i lige Alder i den offentlige Skole, beror det paa Skolebestyrelsen, om Forældrene atter kunne faae Lov til at sørge for Børnets Undervisning i længere Tid, eller om de skulle inddrages i den offentlige Skole. Men denne Ret er af mange ligegyldige Forældre benyttet paa en saadan Maade, at Børnet i Virkeligheden er gennem flere Halvaar til forskjellige Tider blevet fritaget for at søge Skolen. Naar Forældrene have ladet Børnet, efterat have havt det hjemme, uden at lære Noget, og efterat det ikke har bestaaet denne Lærmaalsprøve, besøge Skolen i et halvt Aar, og saa atter sige: Nu ville vi sørge for Børnets Undervisning, kunne de paaany lade Børnet gaa et halvt Aar indtil næste Halvaarsexamen, før det igjen bliver pligtigt til at gaa ind i den offentlige Skole, og at den Tid, i hvilken det saaledes er stillet Forældrene frit for selv at kunne raade for Børnets Undervisning, ofte bliver anvendt overmaade slet, have vi mange sørgelige Exempler paa. — Der er Klaget over, at dette Lovforslag skulde gaa ud paa at betage Forældrene den Ret, de hidtil have havt til selv at raade for deres Børns Undervisning. Det ser

jeg nu slet ikke er Tilfældet; men det Tilfyn eller den Indskrænkning, som nu finder Sted i Forældrenes frie Raadighed over Børnene, er desuden saa begrændset, at der efter min Overbevisning snarere kunde være Grund til at vende tilbage til de snevære Grændser, som vare givne ved Forordningen af 1814, end til at beholde dem, som ere givne ved Loven af 1855. Ligesom Staten vaager over de Umyndiges timelige Midler, saaledes forekommer det mig, at Skolen har den største Ret og Forpligtelse til at vaage over, at Forældre ikke forspilde deres Børns aandelige Gaver og gjøre det umuligt for Børnene at blive nyttige Statsborgere, ved at unddrage dem fra Undervisningen og ved til deres egen Fordel at anvende Børnets lille Arbeidskraft. Derfor forekommer det mig at være aldeles uden Grund, naar man nu forlanger, at Forældrene endog skulle have en større Ret end den, de hidtil have havt med Hensyn til selv at sørge for Børnernes Undervisning; jeg tror sandelig, at denne Ret er stor nok; et Andet er, at der maaske kunde være Grund til at indføre et senere Tilfyn med, at alle Børn virkelig erholde tilstrækkelig Undervisning; jeg vil godt tro, at der kunde være Anledning til at føre Tilfyn med de Huslærere og Huslærinder, som paatage sig at give Undervisning til de mere bemidlede Klasfers Børn, som derved undgaa den offentlige Skole; saadanne Børns Undervisning gaar jo som oftest frie for Tilfyn. Men Lighedsgrundsetningen medfører, at der i den Henseende skal ske lige Skjel for Alle. Lad os for Børnernes Skyld og det hele offentlige Vels Skyld gjøre, hvad vi kunne, for at opretholde Sikkerheden for, at ethvert Barn faar tilstrækkelig Undervisning i sin Ungdom.

Den anden Lov, som senere er udfommen, er Loven af 8de Marts 1856, som jo nærmest har til Hensigt at forbedre Lærernes Lønning, og jeg misfjender ingenlunde, at der derigjennem naturligvis vandes for Skolerne flere gode Lærere, som man kunde trænge til, og som Skolevæsenet har havt Godt af. Men ved den høiere Lønning, som Kommunerne skulle udrede, og ved Lønnen til at ansætte mange fastlønnede og høitlønnede Lærere, svækkedes Kommunerne Gæve i høi Grad til at bære de Offre, som de kunde have havt Villie til at bære for at tilveiebringe en Udvidelse og Forbedring af selve Undervisningen. — I den Henseende er det min Overbevisning, at Skolevæsenet i Kjøbstæderne netop har lidt meget ved Loven af 8de Marts 1856. Dertil kom ogsaa, at den Betaling, det tilbodes at tage for Undervisningen i Realskolen eller Borger-skolen, var meget lav, saa at Kommunerne maatte gjøre et meget stort Tilskud for at opretholde disse Skoler; og i de fleste Kjøbstæder er Forholdet det, at til Rods for Skolepengene, der indføres i Realskolerne, er dog Bekostningen for Kommunen for hvert enkelt Barn, der gaar i Realskolen, større, end